

SÜRGÜNDEN İKTİDARA: ÇİN DEVLET BAŞKANI Şİ CİNPİNG

kan Şi Zhongxun ile Çin Komünist Partisi (ÇKP) Üyesi olan Çinli yazar Ki Cin'in oğlu olan Cinping, kariyerinin erken dönemlerinde siyasetle ilgilenmeye başlamıştır. Ailesinin konumundan dolayı seçkin bir çevrede yetişmiştir. Babasının Kültür Devrimi döneminde izlediği açık muhalif politikadan dolayı 1969 yılında sürgüne gönderil-

YUSUF CAN AYAZ

Araştırma Asistanı ORSAM

“

Şi Cinping'in devlet başkanlığı görevini devralmasından bir hafta sonra ilk yurt dışı ziyaretini Rusya'ya gerçekleştirmesi, Çin-Rusya iş birliğinin yansıması olarak görülmüş ve görüşmede enerji konusunun ele alınması enerji talebiyle ön plana çıkan Çin ile enerji arzı konusunda dünya sıralamasında üst basamaklarda yer alan Rusya'nın stratejik iş birliğinin göstergesi olarak algılanmıştır.

”

Çin Devlet Başkanı Şi Cinping 1953 yılında, Pekin'de doğmuştur. Çin İç Savaşında etkili bir isim olan ve Çin Halk Cumhuriyeti (ÇHC) kurulduğunda siyasi ve askerî açıdan etkin bir figür olarak ön plana çı-

mesiyle Şensi bölgesinde altı ay tarım işçiliği yapan Cinping, 1974 yılında ÇKP üyesi olarak yerel şube sekreterliği görevini üstlenmiştir.

CİNPİNG'İN YÜKSELEN SİYASİ KARIYERİ

Cinping, 1979 yılında Tsinghua Üniversitesi Kimya Mühendisliği

Bölümünden mezun olmuş ve bu süreçte yerel siyasette de gelişme kaydetmesi, siyasi kariyerini inşa etmesi bağlamında etkili olmuştur. Üniversiteden mezuniyetine müteakip o dönemde Çin başbakan yardımcısı (1978-1982) ve savunma bakanı (1981-1982) olarak görev almış; sonrasında ise Ulusal Halk Kongresi başkan yardımcısı

(1983-1988) olan Geng Biao'nun üç yıl boyunca sekreterliğini yapmıştır. Geng Biao'nun sekreterliğini, Pekin'in güneyinde olan Hebei eyaletinde ÇKP sekreter yardımcısı olarak çalışmayı tercih etmesi sebebiyle bırakan Şi Cinping, 1983 yılında Hebei ÇKP sekreteri olmuş ve görevini 1985 yılına kadar sürdürmüştür.

Şi Cinping 1985'te Fujian eyaletine bağlı Xiamen Belediyesi başkan yardımcılığı görevine gelmiştir. Fujian Şehir Halk Kongresinde çeşitli makamlarda çalışan Cinping, 1990-1995 yılları arasında Fujian Şehir Halk Kongresi başkanlığını üstlenmiştir. Aynı zamanda 1992-1997 yılları arasında Ulusal Kongre üyesi olarak hizmet vermiştir. Siyasi kariyerinde yakaladığı ivmeyi sürdüren Cinping, 1999'da Fujian'ın vali vekili olmuş ve 1999'da da valilik görevini üstlenmeye başlamıştır. Bu dönemde çevrenin korunması ve Tayvan ile iş birliği konularına ağırlık veren Cinping, 2002 yılında Zhejiang eyaleti vali vekili olarak atanmış ve bu görevinde sürdürülebilir kalkınma yöntemleri üzerine çalışmalar yürütmüştür.

2007 yılında ÇKP'nin Politbürosu daimî komitesinin dokuz üyesinden biri olarak seçilmiş ancak bu görevi kısa süre devam ettirmiştir. 2008 yılında ise başkan yardımcısı olması, dönemin Çin Başkanı Hu Jintao'nun halefi olarak ön plana çıkmasını sağlamıştır. Hu, 2010 yılında Cinping'i Çin Merkez Askerî Komisyonu Başkan Yardımcısı atamış ve 2012'de Cinping, ÇKP'nin 18. Kongresinde üye sayısı dokuzdan yediye düşürülen ÇKP Politbürosu daimî komitesinin tekrar

üyesi olmuştur. Şi Cinping, ÇHC'nin kuruluşundan sonra doğan ilk ÇKP genel sekreteri olmuştur. 15 Kasım 2012'de ÇKP Genel Sekreteri olan Cinping, 14 Mart 2013'te Çin devlet başkanı seçilmiştir.

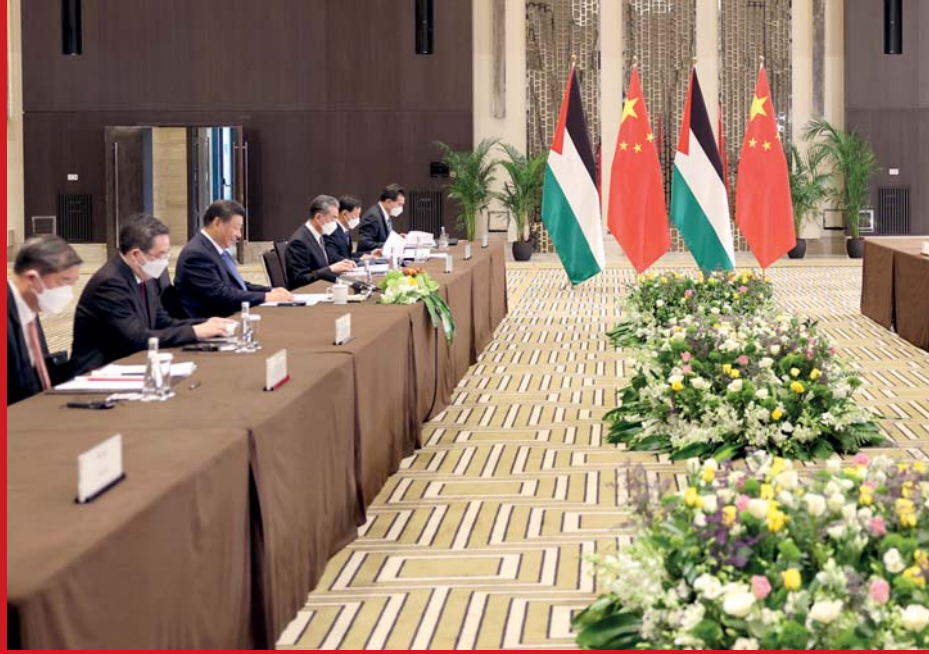
“

Cinping'in iktidara geldiği 2013 yılından bugüne kadar geçen süreçte Ortadoğu ile yakından ilgilendiği görülmektedir. Bu çerçevede başkanlığının ilk yılında Ortadoğu'nun kronik sorunu olan İsrail-Filistin problemine ilişkin olarak 1967 sınırlarına dayanan iki devletli bir çözüm yolunu öngören barış anlaşması tavsiye etmesi, Ortadoğu'nun Çin'in gücünü göstereceği alanlardan biri olacağı izlenimlerini güçlendirmiştir.

”

CİNPİNG'İN DEVLET BAŞKANLIĞI SÜRECİNDE ÇİN'DE DÖNÜŞÜMLER

Şi Cinping'in devlet başkanlığı görevini devralmasından bir hafta sonra ilk yurt dışı ziyaretini Rusya'ya gerçekleştirmesi, Çin-Rusya iş birliğinin yansıması olarak görülmüş ve görüşmede enerji konusunun ele alınması enerji talebiyle ön plana çıkan Çin ile enerji arzı konusunda dünya sıralamasında üst basamaklarda yer alan Rusya'nın stratejik iş birliğinin göstergesi olarak algılanmıştır. Diğer taraftan Amerika Birleşik Devletleri'ni (ABD) de ziyaret eden Cinping, dönemin ABD Başkanı Barack Obama ile bir araya gelmiştir. Afrika, Hindistan, Pakistan

gibi Çin için stratejik öneme sahip bölgeleri ziyaret eden Cinping, 2014 yılında Avrupa'ya ve Avustralya'ya yaptığı ziyaretlerle Çin dış politikasındaki eğilim hakkında ipuçları vermiştir. Bu çerçevede ABD liderliğinde Çin'in çevrelenmesi için gösterilen çabaların alternatif dış politika seçenekleriyle ve çatışmadan kaçınarak karşılandığı görülmektedir.

Cinping'in 7 Eylül 2013'te Kazakistan'a yaptığı ziyaret esnasında modern ipek yolu projesi olarak ortaya attığı "Bir Kuşak, Bir Yol" projesi kapsamında, Çin dış politikasında ortak çıkarların ön plana çıkartıldığı ve projenin, Çin için müttefik kazanmak konusunda önemli bir adım olduğu görülmektedir. Bu çerçevede, Güney Çin Denizi'nden Hint Okyanusu'na ve buradan Çin-Pakistan ve Çin-Bangladeş-Hindistan-Myanmar Ekonomik Koridoru'na; Güney Çin Denizi'nden güneye ve Pasifik Okyanusu'na ve buradan Güney Pa-

sifik Ekonomik Koridoru'na ulaşmak üzere tasarlanan iki güzergâha yoğunlaştığı görülmektedir. Dolayısıyla Çin'in ortak iş birliği ve çıkarları doğrultusunda kendisinin domine ettiği böyle bir projeyi ortaya atması, Cinping döneminde ülkenin ne şekilde dışarıya açıldığı ve açılacağı hakkında ipuçları vermiştir.

Cinping'in iktidara geldiği 2013 yılından bugüne kadar geçen süreçte Ortadoğu ile yakından ilgilendiği görülmektedir. Bu çerçevede başkanlığının ilk yılında Ortadoğu'nun kronik sorunu olan İsrail-Filistin problemine ilişkin olarak 1967 sınırlarına dayanan iki devletli bir çözüm yolunu öngören barış anlaşması tavsiye etmesi, Ortadoğu'nun Çin'in gücünü göstereceği alanlardan biri olacağı izlenimlerini güçlendirmiştir. Uzlaşmazlıkların çözümü konusunda askerî güç seçeneklerinin arka planda tutulduğu Çin'de, Cinping döneminde gerçekleştirilen askerî

reformları denetlemek üzerine kurulan Askerî Reform Merkezi Lider Grubu'nun liderliğini yine Ciping üstlenmiştir. Reformlar doğrultusunda askerî nitelik arayışının ön plana çıktığı Çin Ordusunda, nicelik olarak da genişleme görülmüş ve 2015 yılından sonra personel sayısının iki milyonu geçtiği gözlemlenmiştir.

İç politikada özellikle Uygur meselesi konusundaki katı tutumuyla ve tartışma-tepki yaratan sert uygulamalarıyla bilinen Ciping, 2018 yılında ikinci defa devlet başkanı seçilmiş ve aynı yıl içerisinde kendisine üçüncü kez devlet başkanlığının yolunu açacak olan devlet başkanının görev süresinin iki dönem ile sınırlandırılmasına yönelik yasayı kaldırmıştır. Bu gelişme otoriter yönetim tartışmalarını arttırmış ancak Çin'in vizyonu konusunda yeni düşünce felsefesi ile ön plana çıkan Ciping'i özellikle ÇKP içerisinde daha ileriye taşımıştır. Kariyerinin erken dö-

nemlerinde görev yaptığı makamlarda Tayvan hassasiyeti ile dikkat çeken Şi Ciping'in, başkanlığı döneminde de bu konuyla yakından ilgilendiği görülmektedir. Ciping'in, 2021 yılında Tayvan ile gerilim yaşanması üzerine barışçıl yollarla birleşme gerekliliğine vurgu yapması ve Çin Savunma Bakanı'nın da Çin-Tayvan ilişkilerinin son 40 yılın en kötü noktasında olduğunu belirtmesi ile paralel zaman diliminde Tayvan hava sahasında Çin jetlerinin uçurulması, Çin'in Tayvan'a askerî müdahale gerçekleştirebileceği endişesi yaratmıştır. Bazıları tarafından Mao Zedung'dan sonra devlet başkanlığı yapan en otoriter lider olarak gösterilen Şi Ciping'in, bu otoriter kişiliğini, Tayvan sorunu başta olmak üzere çeşitli ulusal ve uluslararası meselelerde ortaya çıkardığı görülmektedir.

“

Çin'de devlet başkanlığına dair iki dönemlik kısıtlanmanın 2018'de kaldırılmasının ardından 2023'ün Mart ayında Çin Ulusal Halk Kongresinin 14. döneminin birinci genel kurulunda, tek aday olarak katıldığı seçimde 2013 ve 2018 seçimlerinden sonra üçüncü defa başkan seçilen Şi Ciping'in, bu ayrıcalıkla beraber Mao'dan sonraki en güçlü Çin lideri olarak öne çıktığı belirtilmektedir.

”

ÇKP Parti Tüzüğü'ne ve anayasaya giren “Yeni Dönemde Çin Karakterinde Sosyalizm” düşüncesi, Ciping'in fikirlerinden oluşmaktadır. ÇKP'nin 2021'de aldığı kararlar be-

raber Şi Ciping, Mao ve Ding ile birlikte “düşünce kurucu önder” olarak tanımlanmıştır. 2022'nin ekim ayında düzenlenen ÇKP'nin 20. Ulusal Kongresinde üçüncü defa parti genel sekreteri seçilen Ciping, Mao'dan sonra parti liderliğini iki dönemden fazla yürüten ilk kişi olmuştur. 2022'nin ekim ayında ÇKP Kongresi'nin kapanış töreninde Çin'in eski lideri Hu Jintao'yu zorla dışarı çıkarttıran Ciping'in, parti içerisinde sahip olduğu güçle bir gövde gösterisi yaptığı düşünülmektedir.

Çin'de devlet başkanlığına dair iki dönemlik kısıtlanmanın 2018'de kaldırılmasının ardından 2023'ün Mart ayında Çin Ulusal Halk Kongresinin 14. döneminin birinci genel kurulunda, tek aday olarak katıldığı seçimde 2013 ve 2018 seçimlerinden sonra üçüncü defa başkan seçilen Şi Ciping'in, bu ayrıcalıkla beraber Mao'dan sonraki en güçlü Çin lideri olarak öne çıktığı belirtilmektedir. Ciping, Genel Sekreter olarak ÇKP'nin başkanı, Başkan olarak Çin hükümetinin lideri, Çin Merkez Askerî Komisyonu Başkanı olarak da ülkenin silahlı kuvvetlerinin komutanı olarak görev yapmaktadır. Özel hayatında pragmatik, ciddi, temkinli, çalışkan ve mütevazı olduğu aktarılan Ciping, üç yıllık evliliğin ardından 1982 yılında ayrıldığı Ke Lingling'den sonra 1987'de evlilik yaptığı eşi Peng Liyuan ile Şi Mingze adında tek çocuğa sahiptir. Sonuç olarak Ciping'in hem iç hem de dış siyasette Çin adına oldukça köklü ve özellikle uluslararası politikaya yansımaları güçlü olacak dönüşümleri başlattığı söylenebilir. ■